

Wat is seks?

De media staan bol van de seks. Is dat slecht voor kinderen? Een zoektocht.

Uit onderzoek blijkt dat het kijken naar seks in de media, met name de videoclip, een negatieve invloed heeft op kinderen en jonge tieners. Maar ja, wat is seks?

Als onderzoekers moeten bepalen wat 'seks' is in het kader van hun onderzoek naar de effecten van seks in de media, dan gaat het heel breed om direct contact tussen mensen, in verleidelijke houdingen, waarbij opwinding (seksuele prikkeling) een rol speelt. In deze opvatting gaat het dus niet alleen om vrijwillige geslachtsgemeenschap, verkrachting of prostitutie. Seks is ook: intiem kussen, vrijen, innige omhelzing en sensuele aanraking.

Het blijkt dat er tegenwoordig veel meer seks in de media is dan vroeger. Bovendien wordt seks nu ook veel explicieter in beeld gebracht. Wees eerlijk: twintig jaar geleden kon je toch niet zomaar op een willekeurige avond seks zien op televisie? Maar nu is dat geen probleem: opwinding is snel en gemakkelijk te verkrijgen, zowel via Internet, dat bol staat van de porno, als via het dagelijks televisie-aanbod. Niet alleen in de nachtelijke uurtjes, maar ook gewoon om acht uur 's avonds. Zo had Goede Tijden, Slechte Tijden de primeur van een groepsverkrachting in een soap die door veel basisscholieren wordt bekeken.

Wat zien kinderen dan eigenlijk?

Seks is overal. Niet alleen thuis op tv, maar ook buiten op straat. Kijk maar naar de billboards, aankondigen van dance-feesten en kunstzinnig theater, reclame voor auto's, ijs, deodorant... *Sex sells*.

Voor kinderoogen – net als voor de wetenschappers die de definitie van seks niet beperken tot 'de daad' – is er overal seks. Overal zijn er blote of schaars geklede vrouwen, die je verleidelijk of provocerend aankijken, met 'zaadvragende ogen' zoals pubers dat noemden in de jaren '70. De mannen zijn meer bedekt, zoals puberjongens wijde broeken en wijde truien hebben en nog een petje op. Bij hen zie je niets, bij pubermeisjes erg veel.

Vanaf het moment dat kinderen dat zien, leren ze daar al iets van: de rol van de vrouw is die van behaagster of verleidster. Een blote of schaars geklede man zien ze daarentegen veel minder vaak. Als de man al halfbloot is, wordt hij afgebeeld samen met een vrouw die aan hem ondergeschikt is (hij staat, zij ligt enz, hij blote bast met jas, lange broek, zij alleen een topje en kort broekje).

Seksisme

Een achtjarige is al zo gevormd door dit seksistische patroon waarin de vrouw ondergeschikt is aan de man, dat het belangrijk wordt erover te praten. Zowel jongens als meisjes kopiëren het getoonde stereotiepe gedrag geruisloos als je er niets mee doet. Als je daar als ouder iets tegenover wilt zetten, moet je dus aan de slag.

Vertel dat wat ze zien in de reclame bijvoorbeeld, een beeld is dat gemaakt is door de mannen die die reclame maken. Die mannen die daar werken, vinden het nu eenmaal leuk om naar een blote vrouw te kijken en ze denken dan dat anderen dat ook vinden. En als je iets leuk vindt om naar te kijken, krijg je daar een goed gevoel bij. En als je een goed gevoel krijgt als je iets ziet, dan ben je sneller geneigd het te kopen. Dat is dus de reden dat er een halfnaakte vrouw in een ongemakkelijke houding over die auto hangt.

Een beetje slimme achtjarige (m/v) vraagt dan natuurlijk waarom het zo is dat mannen dat beeld in de reclame en op tv bepalen. En of die vrouwen het dan leuk vinden om zo afgebeeld te worden. De vader of de moeder die bezig is deze vragen te beantwoorden, is in feite bezig met seksuele opvoeding. Niet met het deel over de bloemetjes en de bijtjes, maar met een nog veel belangrijker deel.

Louter genot

Oudere kinderen (vanaf een jaar of 11) gaan zelf op zoek naar seks. Ze krijgen een seksuele interesse en natuurlijke nieuwsgierigheid, die past bij hun eigen geestelijke en lichamelijke ontwikkeling. In het begin willen ze vooral graag zien hoe anderen eruit zien. Zien anderen jongens of meisjes eruit als ik? Jongens maken zich zorgen over de lengte en vorm van hun geslachtsdeel, meisjes over het formaat en de vorm van hun borsten. Ook zijn ze benieuwd te zien hoe het andere geslacht eruit ziet.

In tweede instantie raken ze geïnteresseerd in het vrijen zelf. Maar het beeld van liefdevolle seks is in de media veel minder vaak te vinden dan je zou vermoeden. De meeste seks in de media, zo blijkt uit onderzoek, is puur om het genot en geen uiting van liefde, laat staan dat het zou gaan om iets wat zich afspeelt tussen twee gelijkwaardige partners.

Weten we wat ze zien?

Wat tieners tegenwoordig zien aan seks, onttrekt zich grotendeels aan de blik van ouders. De jeugdcultuur ontwikkelt zich via Internet, radio en tv en jongerenbladen. Deze media-uitingen komen tot hen op momenten dat hun opvoeders er niet zijn: jongeren zitten niet meer braaf op de bank tv te kijken tot ze op vrijdagavond uit gaan. Als ze al thuis zijn, zitten ze achter hun pc op de eigen kamer. Ze surfen op het web, downloaden muziek, video's en teksten. Hun ouders hebben vaak geen idee wat ze zien.

Op zich is dat ook helemaal niet erg: je ouders ontgroeien moet nu eenmaal gebeuren zonder voortdurend toezicht. Maar wel is het nog steeds belangrijk dat ouders met hun kinderen praten om het eenzijdige beeld dat via de media bij hen binnendringt, te compenseren met een ander beeld. Pubers moeten leren inzien dat en hoe hun eigen ervaringen en opvattingen verschillen van die van hun ouders. Al was het alleen maar om een goed beeld te krijgen van wat het betekent om volwassen te zijn.

Opvoeding (praten!) is van vitaal belang voor een later gezond seksleven: een kind dat niet leert dat seks gaat om meer dan genot alleen, komt later tekort. Een puber die niet leert dat seks niet gaat om jouzelf alleen, maar óók om die ander, doet anderen tekort.

Kan het kwaad?

Is het schadelijk voor kinderen als ze zo jong, zo veel en zo ongevraagd met seks geconfronteerd worden? Het antwoord is ja.

Is kijken naar seks schadelijk voor kinderen?

In deze tijd zien kinderen veel seks. Op jonge leeftijd al. Steeds meer ouders, hulpverleners en politici maken zich zorgen over de gevolgen daarvan. Een mogelijk gevolg zou bijvoorbeeld het toenemende aantal groepsverkrachtingen kunnen zijn. Maar wat IS eigenlijk de invloed van het kijken naar seks in de media op kinderen? Is er reden om ons zorgen te maken? Deel 2 van een mini-serie.

Is het schadelijk voor kinderen als ze zo jong, zo veel en zo ongevraagd met seks geconfronteerd worden? Ja, dat kan, zegt psychologe Martine Delfos. We vragen haar hoe dat zit.

Tot 7 jaar

Martine Delfos legt uit dat kleine kinderen die naar seksuele handelingen kijken, vaak weerzin krijgen, omdat seks zonder dat je er aan toe bent er 'raar' en 'vies' uitziet. Ze kunnen ook bang worden omdat het er agressief uitziet.

"Als je zuiver naar de handelingen kijkt, is het ook heel heftig. Jonge kinderen begrijpen niet wat ze zien, waardoor het alleen negatieve gevoelens oproept. Als ze per ongeluk hun eigen ouders betrappen, dan is de indruk die dat achterlaat nog schokkender dan wanneer ze het twee mensen op tv zien doen, omdat het gaat om de eigen ouders. Dat is te dichtbij. Ook als ze later wel begrijpen wat het is, dan nog willen kinderen niet dat hun ouders 'het' doen."

Kunnen ouders in dat geval iets doen om de schok te verzachten?

Delfos: "Ja, dat kan. Om te beginnen is het belangrijk dat je duidelijk maakt dat je begrijpt dat je kind hier negatieve gevoelens bij heeft gekregen. Je kunt bijv. naderhand zeggen: 'Nou, dat was wel een beetje gek he?' en niet meteen zo intens praten. Laat het hier eerst maar even bij. Later kun je dan als je samen aan tafel zit of zo, een beetje langs je neus weg, er met je partner over praten in begrijpelijke taal die je kind ook kan oppikken."

"Zo bijvoorbeeld: 'Seks is bijzonder. Als je het doet met iemand met wie je het wilt, als je eraan toe bent en het is op een plek die je wilt, dan is het leuk. Maar als je het moet doen als je er niet aan toe bent of met iemand met wie je het niet wilt, dan is het plotseling vies. Als je klein bent, dan vind je het heel gek om te zien als twee mensen vrijen. Dan kun je het je niet voorstellen dat papa en mama dat lekker vinden, want dan vind je dat vies, of eng, of stom. Maar als je groot bent, dan vind je seks niet vies of eng, dan is het fijn om te vrijen als je elkaar lief vindt.' Het gaat erom dat je de gevoelens van je kind legaliseert en ondertussen breng je de geruststelling dat wat je nu raar vindt, later fijn kan zijn. Dan ontwikkelen ze geen weerstand tegen seks."

7-11 Jaar

Delfos vervolgt: "Als een kind seksuele handelingen ziet op een leeftijd dat het van alles wil weten, ook de eerste seksuele dingen, dan is het alweer anders. Het kind zoekt dan zelf, is er aan toe, heeft al ideeën en gevoelens waar het nieuwe in geplaatst wordt. In dat geval zal het kind ook nog schrikken van zulke heftige beelden, maar de indruk is dan minder heftig. Het kind zal het vooral vies en onsmakelijk vinden en niet kunnen begrijpen dat mensen dat doen omdat het lekker zou zijn."

"Kinderen onderzoeken hun lichaam en dat van anderen al vanaf het begin. Maar normaal gesproken komt het gevoel van seksualiteit en schaamte niet voordat ze een jaar of 7 oud zijn. Op dat moment ervaren ze hun lichaam als privé. Hun eigen gevoel daarbij ontwikkelt zich, ook onder invloed van hormonen en ze worden gevoelig voor schaamte. Ze krijgen zelf ook moeite zich bloot te tonen voor anderen. Achtjarigen willen dan liever niet meer gemengd douchen na het sporten bijvoorbeeld."

Wat doet het bij een kind in deze fase van de seksuele ontwikkeling als het veel ongevraagd geconfronteerd wordt met seksuele beelden?

Delfos: "Kinderen moeten seks ontwikkelen en iedere fase heeft zijn eigen kenmerken. Als je met seks te maken krijgt terwijl je er niet aan toe bent, loop je het risico seks vies te gaan vinden. Je kan het dan niet ontwikkelen zoals het bij je leeftijd hoort. Ook het lichaam van het kind gaat reageren, de hormonen kunnen vervroegd opgewekt worden."

"Als kinderen eraan toe zijn, gaan ze ook op zoek. Nu krijgen ze ongevraagd allerlei beelden op zich af, zonder dat ze op zoek zijn. Als een basisschoolkind ongevraagd geconfronteerd wordt met seks, op welke manier dan ook, dan is dat zeer indringend. Ze krijgen dan beelden opgedrongen die niet passen bij de ontwikkeling van hun eigen seksuele gevoel. De negatieve associatie met seks en de verstoring van de eigen ontwikkeling van seksuele gevoelens, kan diep ingrijpen en schadelijke gevolgen hebben."

Wat kunnen ouders doen om schadelijke gevolgen te voorkomen?

Delfos: "Ook nu maakt het uit of ouders in staat zijn de gevolgen van seks in de media op te vangen. Ook nu is het belangrijk een kind de boodschap te geven dat je best begrijpt dat het er vies uitziet (als je merkt dat ze het vies vinden). Maar dat je later, als je groter bent, er prettige gevoelens bij hebt. Dat seks tussen twee mensen die zich prettig voelen bij elkaar, op een plek die prettig is, heel fijn kan zijn. Het is belangrijk dat een kind van zijn ouders hoort dat zij seks niet vies vinden, en dat zij vrijen omdat ze van elkaar houden en dat dat juist erg fijn is."

11 En ouder

Pre-pubers zijn soms heel erg nieuwsgierig naar alles wat met seks te maken heeft. Op een gegeven moment gaat elk kind op zoek. Dat is heel normaal. Vroeger moest je daar echter moeite voor doen. Nu vind je seks op straat en komt het via de tv en computer je huiskamer binnen (zie deel 1). Wat betekent dat voor een kind? Is dat schadelijk?

Delfos: "Hormonale veranderingen zorgen ervoor dat jonge pubers prettige opwindning kunnen voelen bij het kijken naar seks. De opgewonden spanning, van het stoute en gekke als je seksplaatjes tegenkomt, past bij natuurlijke nieuwsgierigheid op deze leeftijd. Als een kind dan dingen tegenkomt in zijn zoektocht die niet helemaal okee zijn, dan heeft dat niet meer zulke schadelijke gevolgen, omdat het plaatsvindt in dat kader van 'stiekem op zoek zijn' naar iets wat eigenlijk niet voor kinderoogen bestemd is. Een kind dat zelf op zoek gaat, vindt niet alles vies, en ziet niet alleen vervelende beelden, maar kan juist ook met rode oortjes genieten. Het kind houdt als het ware de volledige regie over de situatie."

"Anders is het wanneer een kind op deze leeftijd voortdurend geconfronteerd wordt met seks op momenten dat het daar niet naar op zoek is. Porno via Internet, seks in video-clips op muziekkenders... Het kind krijgt die seks dan steeds op de verkeerde momenten onder ogen. Het zien van die beelden doet elke keer iets met het kind, zonder dat hij of zij daar zelf goed mee overweg kan."

"Het zijn nu eenmaal prikkelende beelden en je lichaam vertoont daar fysiologische reacties op zonder dat je je daarvan bewust hoeft te zijn. Pubers raken dus beïnvloed door die beelden, zonder dat ze dat weten. Die onbewuste reactie stuurt ondertussen wel de verwerking van die beelden. Voor veel jongeren betekent dat dat ze positief gaan denken over wat ze zien. We moeten dus beseffen dat het heel belangrijk is wát ze zien."

Wat ze zien, is seksistisch en soms ook agressief. Dat dat te eenzijdig is, daar is iedereen het over eens. Uit onderzoek blijkt dat ook dat dat wel degelijk een negatief effect heeft: jongeren die veel seks zien via de muziekclips worden toleranter ten aanzien van seksueel geweld, ze houden er vaker een seksistisch man-vrouwbeeld op na, waarbij de vrouw als lustobject ter beschikking staat van de man, ze gaan positiever denken over afwijkend seksueel gedrag en promiscuïteit en het zet aan tot zorgelijk imitatiegedrag.

Steeds meer tieners vinden seks vies

Martine Delfos merkt dat steeds meer jongeren zeggen dat ze seks vies vinden. Ze vragen soms of er ook een manier is om kinderen te krijgen zonder seks. Ze vindt dit een schokkende ontwikkeling, die ze in verband brengt met een overdaad aan seksuele beelden waar kinderen mee geconfronteerd worden op momenten dat ze daar niet zelf voor kiezen. Willen ze muziekvideo's zien, dan krijgen ze de ongevraagde seks er eigenlijk altijd automatisch bij.

Delfos: "Een kind dat niet aan seks toe is en er niets van wil weten, vindt seks vies. Pas met de hormonale rijping komen de prettige gevoelens van opwinding bij het kijken naar seksuele beelden. Jongeren gaan dan ook in het normale geval, als ze in hun eigen tempo en op eigen manier met hun seksuele gevoelens kunnen experimenteren, seks prikkelend vinden, spannend en opwindend. Bij een jongere die seks vies vindt, heeft die normale ontwikkeling geen kans gehad. Zo'n kind heeft geen seksuele gevoelens kunnen ontwikkelen in het eigen tempo en op de eigen manier, waardoor seks nog alleen dat lachwekkende, weezinwekkende gedoe is dat niets te maken heeft met positieve gevoelens."

Waar moeten ouders op letten?

Delfos: "Ouders hebben een belangrijke taak in de seksuele opvoeding. Het hangt meer dan ooit van hen af of hun kinderen zich seksueel gezond ontwikkelen. Ik vind dat die last nu onevenredig zwaar bij ouders ligt. Het is ook de taak van onze overheid en media-aanbieders om adequaat te reageren op de huidige, zorgelijke ontwikkelingen. Die zouden best meer kunnen doen om ouders te ondersteunen."

Dr. Martine F. Delfos

www.mdelfos.nl